

Asia: STM048:00/2020

VALMIUSSUUNNITTELUA JA TILANNEKUVAA KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET TERVEYDENHUOLTOLAKIIN JA SOSIAALIHUOLTOLAKIIN

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan organisaatio

Muu

Näkemyksenne ehdotetuista sosiaalihuoltolain muutoksista

-

Näkemyksenne ehdotetusta terveydenhuoltolain muutoksista

-

Muita kommentteja

Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi yhteistyörakenteesta sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisesti yhtenäisen valmiussuunnittelun luomiseksi ja tilannekuvan keräämiseksi.

Esitysluonnoksessa ei enää aiemmin huhtikuussa lausunnolla olleen esitysluonnoksen tavoin ehdoteta suoria muutoksia poikkeusoloja koskeviin vastuusuhteisiin tai re-surssien johtamiseen, vaan ehdotetut muutokset koskevat ennen kaikkea tilannekuvan muodostamista ja tämän valmistelun ohjausta.

Esitettyjen muutosten olisi tarkoitus tulla voimaan jo vuoden 2021 alusta lukien. Tätä on esitysluonnoksessa perusteltu sillä, että sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen voimaantullessa jo käynnissä oleva toiminta voidaan mukauttaa suoraan uusiin rakenteisiin.

Esityksellä ei ole arvioitu olevan merkittäviä vaikutuksia kuntien tai valtion talouteen. Kustannusvaikutuksia ei kuitenkaan ole aiemman esityksen tapaan arvioitu.

Kuntaliitto viittaa aiemmin keväällä toimittamaansa lausuntoon ja täydentää sitä seuraavin huomioin:

1. Yliopistosairaanhoitopiirien ohjaustehtävä

Kuntaliitto esittää, että esityksistä ERVA-alueille suunnitelluista lisätehtävistä (terveydenhuoltolain 42 a §, sosiaalihuoltolain 33 d § 2 mom.) tulee luopua tarpeettomina.

Kuntaliitto katsoo, että alueellinen valmius- ja varautumistehtävä tulisi olla terveydenhuollon nykylainsäädännön mukaisesti sairaanhoitopiirillä. Sairaanhoitopiirin yhteistyö alueensa kuntiin varmistaa varautumisen edellytykset, ohjauksen ja tarkoituksenmukaisen tiedonjaon. Vastuun siirtäminen uudelle hallinnolliselle tasolle veisi käytännön toimijat etäämmälle toisistaan ja johtaisi mahdollisesti myös lisäresurssintarpeisiin, jotka nykyrakenteessa voidaan välttää. Esimerkiksi Covid-19 pandemia osoittaa, että valtiotoimijat tarvitsevat riittävän tarkat tiedot alueellisesta tilanteen kehityksestä ja vastaavalla tavalla alueellisessa ja paikallisessa johtamisessa tarvitaan valtion kokoamia tietoja. Maakunnat ovat riittävän suuria toimijoita varmistamaan, että varautuminen voidaan toteuttaa yhteistyössä kokonaisturvallisuuden mallin mukaisesti.

Kuntaliitto kannattaa esitystä, jonka mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon tilannekuva kerättäisiin sairaanhoitopiireittäin kuitenkin siten laajennettuna, että tiedonkeruu alueellista valmiussuunnitelmaa varten sisältäisi myös sosiaalihuollon alueellisen varautumisen tilannekuvatiedon.

Kuntaliitto kannattaa esitystä, jonka mukaan terveydenhuollon alueellinen valmius-suunnittelu tehtäisiin valtakunnallisten yhtenäisten periaatteiden pohjalta. Kuntaliitto esittää, että myös sosiaalihuollon alueellinen valmiussuunnittelu tehtäisiin samalta pohjalta ja tarvittaessa sosiaali- ja terveysministeriön valmiusyksikön kanssa yhteistyössä tehtyjen ohjeiden ja määritysten mukaisesti. Kuntaliitto esittää ao. säännöksiin (terveydenhuoltolain 38 §, uusi sosiaalihuoltolain 33 d §) toteavaa mainintaa siitä, että alueellisen valmiussuunnitelman laatimis- ja yhteensovittamisvelvoite ei poista kunnille kuntalaissa säädettyä järjestämisvastuuta ja valmiuslaissa säädettyä yleistä varautumisvelvoitetta.

2. Tilannekuvatyö

Nykytilassa kansallisissa tilannekuvajärjestelyissä ei ole luotu vakioitua rakennetta, jolla kuntien tilannetieto olisi kerättävissä valtion johtamisen tasolle. Vastaavasti keskushallinto ei anna tilannekuvaa kaikkiin kuntiin vaan pelkästään osaan kunnista.

Kevään 2020 poikkeusolojen aikana syntyi vakioimatonta tiedonkeruuta sekä siten tarpeetonta kuormitusta kuntasektorille, joilta kerättiin osin päällekkäistä tilannetietoa ilman, että ko. tiedolla olisi todellista johtamisfunktiota.

Keskeistä tilannetietoa ja menettelyjä ei ole edelleenkaan riittävän tarkasti määritelty, mutta on selvää, että kuntien peruspalvelujen ylläpitämiseksi kunnat tarvitsevat ennakointitietoa sekä arvioita tilanteen kehittymisestä useilta hallinnon sektoreilta ja toimijatasoilta.

Kuntien yhdenvertaisuuteen ja erilaisiin tukitarpeisiin tulisi kiinnittää enemmän huomiota kriiseissä, jotka kehittyvät hitaasti ja jolloin paikallistasolla kriisin tilanne vaihtelee alueellisesti paljon. Tilannekuva ja tiedonvaihdon kehittyvät menettelyt ovat keskeisimpiä, jotta vaativissa turvallisuustilanteissa tekeminen olisi koko ajan resurs-siviisasta kaikissa organisaatioissa ja kaikilla tasoillaan.

Kansallisen tilannekuvatoiminnan kehittämisessä on merkittäviä tarpeita. Tilannekuvan kokoamista ja hyödyntämistä suunnitellessa tulisi välttää sektorikohtaista valmistelua. Arjen kriisit koskettavat yhtäaikaaisesti useita toimialoja ja edellyttävät lähes aina poikkihallinnollista reagointia, jolloin yhteistyö toimijoiden välillä on välttämättömyys häiriötilanteen hoitamiseksi ja siitä toipumiseksi. Jotta tilannekuvan ratkaisut olisivat riittävän laaja-alaisia ja tekeminen optimoitua, tarvitaan valtakunnalliset yhteiset periaatteet, joissa määritetään keskeinen tieto, tietovirtojen yhdistäminen ja vakiointi sekä vastavuoroinen tilannekuvan välitys paikallistasolta keskushallintoon ja vastavuoroisesti takaisin.

3. Taloudelliset vaikutukset ja voimaantuloaikataulu

Kuntaliitto huomauttaa, että esityksen taloudellisia vaikutuksia ei ole arvioitu. Taloudellisia vaikutuksia syntyy mm. tilannekuvan ylläpidosta sekä yhteiseen tietomuotoon muokatun tiedon välittämisestä. Tilannekuvan ylläpito edellyttää tietojen koontia yhteen paikkaan manuaalisesti tai automatisoidusti. Automatisointi lisää ylläpitokustannuksia ja tiedonsiirron tulee toimia myös poikkeusoloissa. Tietojärjestelmien ja palvelurakenteen erilaisuus vaikuttavat siihen, kuinka hyvin tilannekuvatieto voidaan yhteensovittaa.

Kuntaliitto katsoo, että voimaantuloaikataulu on erittäin tiukka. Esitysluonnoksen kustannusvaikutukset kuntataloudelle tulee arvioida.

4. Henkilöstövajeisiin vastaaminen häiriötilanteissa

Sosiaali- ja terveydenhuollot toimijat hoitavat häiriötilanteissa välttämättömiä palveluja samanaikaisesti, kun ne saattavat kärsiä henkilöstövajeesta, jota häiriötilanne voi vielä pahentaa. Valmiussuunnittelussa pyritään luonnollisesti etukäteen varautumaan juuri erilaisia tilanteita varten.

Eri työnantajien olosuhteet voivat vaihdella häiriötilanteista ja henkilöstötarpeita ja vajeita voi syntyä yllättäen samanaikaisesti, kun esim. jossain on toimintoja suljettuna. Henkilöstötarpeeseen vastaaminen ilman työntekijöiden myötävaikutusta ja suostumusta yli työnantajarajojen on kuitenkin juridisesti ongelmallista työnantajien yksipuolilla päätöksillä tai keskinäisen sopimuksinkaan välttämättömissäkään tilanteissa.

KT Kuntatyönantajat on lakiluonnoksen aikaisemmalla lausuntokierroksella esittänyt tarvittaessa edelleen arvioitavaksi sellaista vaihtoehtoa, jossa laissa säädettäisiin siinä säädetyin edellytyksin työntekijän/viranhaltijan velvollisuudesta tilapäisesti siirtyä toisen työnantajan palvelukseen häiriötilanteessa alueellisen valmiussuunnitelman perusteella. Tämä olisi poikkeuksellista. Kyse olisi resurssien tilapäisestä uudelleen kohdentamisesta lyhytaikaisesti olosuhteissa, jossa yhden työnantajan/toimijan toiminnot vaarantuvat mutta samanaikaisesti toisen työnantajan toimintoja on esim. suljettuna tilapäisesti ja tehtäviin olisi siten mahdollista saada ammattitaitosta henkilöstöä.

KT Kuntatyönantajat esittää edelleen arvioitavaksi mahdollisuutta säätää laissa siinä säädetyin edellytyksin ja valmiussuunnitelmaan perustuen työntekijän/velvollisuudesta siirtyä toisen työnantajan palvelukseen tilapäisesti häiriötilanteessa henkilöstötarpeen niin vaatiessa. Asiaa mahdollisesti arvioitaessa voidaan luonnollisesti arvioida erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja esim. lainsäädännöstä, jonka nojalla työntekijä olisi velvollinen siirtymään voimassa olevin palvelussuhteen ehdoin tilapäisesti toisen toimijan työn johdon ja valvonnan alaisuuteen tekemään työtä laissa säädetyin edellytyksin. Tarpeen voi arvioida olevan erityisesti silloin kun toimijat ovat verraten pieniä.

Kuntaliitto kannattaa KT Kuntatyönantajien esitystä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Isomauno Tibor
Suomen Kuntaliitto ry